

Magazin

Kraj Hladnog rata doveo je do raspuštanja Varšavskog pakta 1991., ali ne i NATO-a, koji je u očima Rusije ostao vojna organizacija uglavnom usmjerena protiv nje i koja se ne prestaje širiti. Perspektiva pridruživanja Atlantskoj alijansi Gruzije i Ukrajine prijelomna je točka, koju treba izravno povezati s rusko-gruzijskim ratom 2008., kojim je Rusija htjela konačno stati na kraj ekspanzionizmu NATO-a. Širenje Alijanse pratilo je širenje Unije - kaže dr. sc. **Sanja Vujačić**, geopolitička analitičarka i direktorica istraživačkog Programa SEE pariškog instituta IDII (<http://idii.global/en/sanja-vujacic>), te dodaje:

- Pregovori o novom sporazumu o partnerstvu Unije s Rusijom su zapeli, ostavivši je po strani. Istodobno je Unija 2014. potpisala dva sporazuma o pridruživanju s Gruzijom i Moldavijom te Sporazum o pridruživanju s Ukrajinom [1]. Ruski osjećaj nesigurnosti zbog neprijateljskog okruživanja i američko-ukrajinske opasne političke, ekonomske i vojne interakcije na granici s Rusijom (Zelenski - Trump, Zelenski - obitelji Biden) u Ukrajini, koju izjedaju korupcija i rusofobija, doveo je do (sada već gotovo desetogodišnjeg) rata Moskve i Washingtona za europsko tržište plina, pod velom građanskog rata između prorusa i proamerikanaca. Situaciju je dodatno eksplozivnom učinio ulazak u "ukrajinsko grotlo" uglavnom angloameričkih privatnih vojnih tvrtki (PMC - Private Military Company). U "igru" se uskoro uključio i PMC Wagner, ruska inačica američkog PMC-a Blackwater [2] (sukcesivno preimenovan u Xe, ACADEMI, Constellis Group, Apollo Global Management...), koji se ilustrirao svojim spornim vojnim akcijama u Iraku i Afganistanu. Radi se o tvrtkama za pružanje skupih vojnih i/ili mirovotvornih usluga koje funkcioniraju prema tržišnim zakonitostima. Kada su Amerikanci napustili Afganistan, 2021., bilo je jasno da će tamošnji PMC-ovi tražiti kako zamijeniti to izgubljeno veliko "tržište"; odnosno da će se pokušati "reciklirati" kroz građanski rat u Ukrajini i dovesti situaciju do usijanja.

LIDERI BEZ TALENTA

▼ *Može li se uopće usporediti kontekst napetosti iz doba Hladnog rata s aktualnim napetostima između Zapada i Rusije, uključujući naravno i aspekt sadašnjeg rata u Ukrajini...?*

- U opisanom kontekstu, pokretanje ruske specijalne operacije, pod pretekstom ukrajinskog nepoštovanja Sporazuma iz Minska, koje je Rusija bila jedan od jamaca, nije usporedivo s intervencijama SSSR-a na temelju dogovorne podjele interesnih sfera u Europi između SAD-a i SSSR-a nakon Drugog svjetskog rata, a u kojoj je SSSR bio tretiran kao ravnopravni partner. Više se radi o pokušaju proboga NATO obruća, koji je

UKRAJINSKI ROVOVSKI RAT MOGAO BI POTRAJATI GODINAMA

DR. SC. SANJA VUJAČIĆ
Geopolitička analitičarka iz Francuske

Rusiju sve više stezao iz najbližeg susjedstva. Situacija nije usporediva ni s Hladnim ratom, u kojem su se nadmetali odgovorni državnici koji su preživjeli svjetsku ratnu katastrofu, te su pod svaku cijenu željeli spriječiti onu nuklearnu. Današnji državnici - predsjednik Biden, predsjednik Zelenski i čelnici Unije, glatko su odbili zahtjev predsjednika Putina da Ukrajina ostane neutralna jer on ne može NATO-u dopustiti da svoje rakete rasporedi na ruskim granicama. Zbog nepoznatih razloga zapadni su dužnosnici vjerovali da se Rusija, nuklearna sila, neće usuditi intervenirati u Ukrajini, iako se to usudila u Čečeniji, Gruziji, Siriji, Libiji... Genijalni Sun Tzu, u svom *Umijeću ratovanja*, pametno

zbori: "Tko je izvrstan u rješavanju problema, rješava ih prije nego što nastanu. Tko je izvrstan u poražavanju neprijatelja, trijumfira prije nego što se njihove prijetnje ostvare." Generacija aktualnih svjetskih državnika svakako nema takvih talenata, kakve je imala generacija implicirana u Hladni rat i npr. Kubansku krizu. Ukrajinski rovovski rat i bijeda u zemlji mogli bi potrajati, a ni opasnost od nuklearnog rata nije baš tako udaljena.

▼ *S obzirom na to da na terenu ne ide sve kako je u početku planirano u Moskvi, koliko je rat u Ukrajini zapravo srušio miš o Rusiji kao vojnoj supersili?*

- Za Francusku kao najjaču vojnu silu Unije ljetos 2023. bilo je ljetos deziluzija. Postalo je jasno da je ideja Commonwealtha à la française - *France Afrique* na izdisaju, kao i da to stanje njezine saveznice, Europljane i SAD, ostavlja ravnodušnim. Unija je očito spremna i rijetke metale, prijeko potrebne u energetskej tranziciji, kupovati skuplje, od SAD-a, a ne direktno u Africi. Nezaustavljiva serija vojnih pučeva u frankofonskoj, formalno demokratskoj Africi (Supsaharska Afrika - niz država od Gvineje Conakry na zapadu do Sudana na istoku), povezivana s ruskim Wagnerom, ljetos je dosegla vrhunac (Nigerija i Gabon). Antifrancuske demonstracije iziritirale su Francuze, a Kina, najveći investitor, počela je strahovati za svoje ekonomske interese. Što je bio znak za Moskvu, kojoj nije bilo u interesu otvaranje druge fronte u Africi, da hitno zaključu proces rastakanja Wagnera. Kao i reorganizaciju njegovih borbenih trupa, radi konsolidacije ruske, formalno demokratske i antikolonijalne afričke političke alternative (besplatno žito...). Unija je u Ukrajini jasno izabrala svoj tabor i nije se brinula za reputaciju ili financijske troškove svrstavanja u Ukrajinu. Strateška implikaci-

ČISTKE U MOSKVI

▼ *Putin se hvalio, a to su naglašavali i mnogi zapadni stručnjaci, da je nakon kaosa u vrijeme Jeljцина Rusija umnogome obnovila, modernizirala i osnažila svoju vojsku... No vidimo da Putin svako malo smjenjuje generale, kao nekad Staljin, znači, s vojskom ne ide najbolje...*

- Sve su suvremene vojske, u isto vrijeme, u stanju permanentne krize i permanentne restrukturacije. Poglavito one koje su implicirane u oružane sukobe u realnom vremenu. Sila koja ih tjera na promjene najčešće ne proizlazi iz nacionalnih odluka, nego

UKRAJINSKA TRAGEDIJA (II)

iz hitnosti s obzirom na evoluciju vanjskih izazova. Tako je Kremlj ljetos, pod velom "Wagner showa" u službi zaokupljanja pozornosti Zapada, uspješno restrukturirao svoju regularnu vojsku i privatnu vojnu tvrtku PMC Wagner. Regularnu vojsku u skladu s potrebama obrane povećanog teritorija Ruske Federacije zbog aneksije onih ukrajinskih. Proces se tiho odvijao, u ritmu prvog dijela Wagner showa, odnosno puna dva mjeseca Prigožinov bućnog kritiziranja zapovjedništva ruske vojske, na koja Kremlj nije reagirao. Pravi razlog nezadovoljstva wagnerovaca nije bio u neizbježnoj restrukturaciji njihovih firme i integraciji dijela njihovih trupa u regularnu vojsku, nego u zadržavanju stečenih materijalnih privilegija. Privilegiji su se pak ticali mreže Prigožinovih tvrtki koju su razotkrile zapadne obavještajne službe, te iskoristile u antiruskoj propagandi kao dokaz da je i Rusija kolonijalna sila jer pljačka Afriku [4].

Budući da je Jevgenij Prigožin trpio snažan pritisak od svojih boraca da kod svog "kuma" Vladimira Putina ishoditi zadržavanje privilegija koje su stekli, počeo je drugi dio "Wagner showa". Kako bi zadržao povjerenje svojih boraca, Prigožin je prvo podržao njihove zahtjeve, za trajanja spektakularnog 18-satnog marša prema Moskvi, lažnog pokušaja puča, tijekom kojeg ruske vlasti "pučiste" nisu ometale. Paralelno je pregovarao s Putinom, te svoje trupe uvjerio je da postigao za njih pogodan dogovor s ruskim vlastima. Zbog čega su se wagnerovci poslušno povukli. Prigožin i Kremlj dokazali su da ih kontroliraju, detektirali ključne nezadovoljnike unutar Wagnera i njihove poveznice s ruskim institucijama. Wagnerovce su "rastočili" tako što su ih motivirali da se vrate na ukrajinsku frontu i završe za početak posao, ili da u Bjelorusiji spriječe mogućnost pravog puča. Naime, Zapad je pokušao svoje "spavajuće agente" u Rusiji i Bjelorusiji i pozvao ih da preuzmu vlast. Preostala "prevratnici" krenuli su ojačati Wagnerove trupe u Africi. Što je ubrzalo posljednji čin rastakanja Wagnera: brisanje svih poveznica između Kremlja i njegove privatne vojne firme...

▼ *I za kraj, gdje je u svemu tome naša dobra stara Europska unija, odnosno njezin nekad moćan tandem...?*

- Ljetos je postalo jasno da motor EU-a više nije njemačko-francuski par, nego poljsko-ukrajinski. Zatvoren za ruskostrešnu sidrenja u Uniji, taj novi motor je europsku stratešku autonomiju žrtvovao ideji širenja prema zapadnoj Europi američkih konfrontacijskih strategija: vojne i energetske. Pod cijenu širenja bijede i socijalnih nemira u Uniji. Njemačka i Francuska sigurno neće ostati prekrizne ruku... (D.J.) ■

▼ *I onda je slijedila "zrakoplovna nesreća" s kojom je Prigožin prestao biti remetički faktor, a stradali su i drugi istaknuti wagnerovci...*

- U spektakularnoj zrakoplovnoj nesreći zauvijek je zaustio zapovjednik vojnih operacija Dmitrij Utkin, suosnivač firme PMC Wagner, kojoj je nadjenuto ime prema svom ratnom imenu u Ruskoj vojsci i tako, drugi put, odao počast omiljenom Hitlerovu skladatelju. Više se nikad neće čuti ni za Valerija Čekalova, ključnog u upravljanju spornom mrežom tvrtki wagnerovaca. Svjetsku scenu napustio je i glavni - Jevgenij Prigožin, čime je izbris-

na vidljiva poveznica Kremlja s Wagnerovim malverzacijama. Kako sve informacije pristižu iz ruskih izvora, nemoćuje je sa sigurnošću reći je li Prigožin zaista bio u uništenom zrakoplovu i na čijoj listi putnika figurira, ili je putovao svojim drugim zrakoplovom, koji je sretno stigao na destinaciju; nakon čega je možda uroonio u komfor anonimnosti, te svoja dragocjena saznanja i dalje dijeli sa svemoćnom ruskom obavještajnom zajednicom.

Putinovo razračunavanje s Wagnerom ni u kojem slučaju ne sliči staljinističkim čistkama. Nalik je na razračunavanje s mafijom. Sergej Sojgu ostao je nedodirljiv, za razliku od svog ukrajinskog pandana, ministra obrane Oleksii Reznikova, koji je zamijenjen krimskim Tatarom Rustemom Umerovim. Imenovanjem Umerova Zapad namjerava potencirati povijesni revizionizam (računa na podršku Turske), prema kojem su Tatari jedini krimski starosjedioci. Iako su baš oni protjerali prastanovnike Pragrke, koje su Rusi, zajedno s Ukrajincima i drugim europskim kršćanima, vratili u taj prostor nakon što su iz Rusko-turskog rata izišli kao pobjednici. Što je dokaz da Zapad Ukrajincima ne vjeruje, unatoč žestokim proturusofilskim čistkama (staljinističkim?). I to je ta temeljna razlika koja bi u ovom sukobu mogla odlučivati. Vladimir Putin se oslanja na vlastite materijalne i ljudske resurse, kojima suvereno vlada. Volodimir Zelenski oslanja se na tuđe materijalne i domaće ljudske resurse kojima upravljaju donatori. Kako bi se, u tim uvjetima, mogao uspješno razračunati s ratnim profiterstvom?

▼ *I za kraj, gdje je u svemu tome naša dobra stara Europska unija, odnosno njezin nekad moćan tandem...?*

- Ljetos je postalo jasno da motor EU-a više nije njemačko-francuski par, nego poljsko-ukrajinski. Zatvoren za ruskostrešnu sidrenja u Uniji, taj novi motor je europsku stratešku autonomiju žrtvovao ideji širenja prema zapadnoj Europi američkih konfrontacijskih strategija: vojne i energetske. Pod cijenu širenja bijede i socijalnih nemira u Uniji. Njemačka i Francuska sigurno neće ostati prekrizne ruku... (D.J.) ■

POVEZNICE ZA PROVJERU

- [1] Kako je izvjestio francuski Senat 2015.: <https://www.senat.fr/rpr/r15-021/r15-0215.html>
- [2] Vidi: SCAHILL Jeremy, *Blackwater: The Rise of the World's Most Powerful Mercenary Army*, Nation Books, 2007.
- [3] Kiel Institut for the World Economy, 4. travnja 2023.: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>
- [4] Vidi dosje: <https://dossier-center.appsport.com/prig-1/>

UPRAVLJANJE PERCEPCIJOM BITAN JE PROPAGANDNI ALAT

DR. SC. ROMAN DOMOVIĆ
Tehničko veleučilište u Zagrebu, Institut za istraživanje hibridnih sukoba u Zagrebu

S obzirom na sve što se zbiva posljednjih mjeseci na relaciji Ukrajina - Rusija - EU - SAD, može li se zaključiti i da je propagandni, informacijski i dezinformacijski, rat uzeo još veći, širi i dublji zamah u odnosu prema početku godine, kad se navršavala prva obljetnica rata...? Pitali smo dr. sc. **Romana Domovića** s Tehničkog veleučilišta u Zagrebu i Instituta za istraživanje hibridnih sukoba u Zagrebu.

- U svakom sukobu mora postojati propaganda kod svih sukobljenih strana jer ako jedna strana počne ostvarivati prevlast dosezanjem propagandnih ciljeva, onda je to loše za drugu stranu. Na primjer, Putin svako malo izjavljuje da ukrajinska ofenziva nije zastala, nego da je propala. To je izjavio prije nekoliko dana, ali i u srpnju i u lipnju. On na taj način šalje poruku da Rusiji zapravo ide dobro u Ukrajini i da Ukrajina nema snage za oslobodjenje teritorija. Na taj način želi oslabiti podršku zapadnog mnijenja Ukrajini u stilu - ni trošite golem novac i resurse na pomoć Ukrajini, a pomaka nema, mi smo i dalje tu. S druge strane pokazuje da nije slomljen i da je i dalje ključan čimbenik koji odlučuje kako će se događaji odvijati. Takav prikaz neslomljive moći Putina i Rusije može s vremenom oslabiti podršku Ukrajini. U SAD-u i nekim zemljama EU-a javlja-

ju se glasovi koji su za prestanak ovako obilne pomoći Ukrajini. Budući da ni većina političara, a kamoli široka javnost u svijetu, nema uvid u detalje stvarnog stanja stvari u Ukrajini, oni koji kolo vode moraju suzbijati rusku propagandu vlastitom propagandom, koja je usmjerena na ruske slabosti i snagu Ukrajine i zapadnih saveznika. No onda se događa da takvu zapadnu propagandu pokušava iskoristiti ruska propaganda na način kao što je to prošle godine rekao profesor Bryn Rosenfel s američkog Sveučilišta Cornell: "Ako nas žele oslabiti, to mora značiti da smo jaki."

Zašto se ruska propaganda ne suzbija samo istinom? To nije posve pragmatično u ovim trenucima. Neki detalji ne smiju se otkrivati da ih ne bi spoznali protivnici, neki detalji mogu biti neugodni za mišljenje javnosti, neki detalji se ne znaju itd. U procesu pridobivanja i zadržavanja podrške ključno je utjecati na mišljenja, stavove i zaključivanje ciljane publike. U tom procesu upravljanje percepcijom bitan je alat.

▼ *Mediji su kratci svakojakim komentarima, od kojih je nedavno jedan postao viralan, onaj mađarskog premijera Orbana. Orban je, naime, uvjeren da bi povratak Trumpa u Bijelu kuću istog trena donio mir u Ukrajinu. Vaš komen-*

tar? Nesuvisle retorike ne manjka ni Bidenu, u EU-u, u NATO savezu...

- Donald Trump je početkom ove godine izjavio da mu bi ne bi trebalo više od jednog dana da riješi taj rat. Njemu je svojstveno da sam sebi pridaje jedinstvene sposobnosti, tako da je ta izjava nešto normalno kad je on u pitanju. Samo što, po meni, nije realna. Trump je možda stvarno uvjeren da je to tako. Ja nisam jer mislim da samo Putin može zaustaviti ovaj rat i da nitko sa strane ne može utjecati na njega. Možda ako bi mu zaprijetili SAD i Kina, ali to se neće dogoditi. Orbanov pogled na odgovor Zapada na rusku agresiju na Ukrajinu i rješenje sukoba razlikuje se od pogleda ostalih vođa zapadnog svijeta. Stoga on u zapadnom svijetu traži saveznike u svom stajalištu, pa mu je Trumpova retorika tu dobrodošla jer je Trump još uvijek utjecajna osoba sa širokom podrškom u američkoj javnosti.

▼ *U odnosu prema ratu na terenu, na fronti u Ukrajini, kibernetički aspekt sukoba čini se da je, bar medijski, nekako u drugom planu, da se sve što se zbiva na tome planu odvija u sjeni, ili sam u krivu? Drugim riječima, što zapravo u kibernetičkom ratu može Rusija, što Ukrajina? Koliko i u tom segmentu sukoba Ukrajina ovisi o Zapadu?*

- To je zato što se u tom segmentu sukoba ne događa ništa spektakularno što bi kibernetički aspekt sukoba ponovno dovelo u središte medijskog interesa. Paralelno s početkom oružane agresije na Ukrajinu imali smo seriju napada na ukrajinske informacijske sustave s pomoću tzv. wiper zlonamernih programa, koji uništavaju podatke na uređajima za pohranu podataka. Takvi napadi obilježili su ovaj rat što se

tiče kiberratovanja. Medijski zanimljive bile su i aktivnosti raznih hakerskih skupina koje su podržavale zaračene strane. Očekivali su se i znatno razorniji kibernetički napadi, ali nisu se dogodili, pa je sve to palo u drugi plan. Takve aktivnosti i dalje postoje, ali zbog izostanka nečeg "velikog" ne probijaju se kroz medije do šire javnosti. Vijesti o tim događajima objavljuju se na specijaliziranim portalima i ponekad u istraživačkim radovima jer su i dalje zanimljivi kako stručnjacima iz područja kibersigurnosti koji se time bave tako i entuzijastima koje to područje zanima. Što se tiče ukrajinske ovisnosti o Zapadu, možemo istaknuti da je prilično uspješnoj ukrajinskoj obrani od ruskih kibernetičkih napada uvelike pridonijela suradnja sa stručnjacima iz SAD-a.

▼ *Hoće li Zelenski biti prisiljen na pregovore, na kompromisni mir, na ustupke..., s druge strane uključujući i Moskvu, odnosno Putina? Zelenski u međuvremenu ratuje i s korupcijom u vlastitim redovima...*

- Rat je savršeno okruženje za lov u mutnom. Nema reda kakvog ima u miru, a u takvom okruženju stvaraju se iznenadne potrebe koje hitno treba riješiti. Tu se otvara prostor za razne malverzacije iz kojih nastaju afere. Nemam dovoljno informacija o unutarnjoj političkoj situaciji u Ukrajini da bih dao konkretniji komentar, ali siguran sam da Zelenskom nije lako. Izrazito je zahtjevan zadatak voditi obranu od agresije većeg i jačeg protivnika i operacije oslobađanja okupiranih dijelova države a pritom održavati unutarnju stabilnost i osiguravati veliku i neprekidnu pomoć od zapadnih saveznika. Zelenski još ima vremena. Zasad mu nitko ne daje rokove za dovršetak oslobodilačkih operacija i nitko mu ne brani da ih poduzima, kao što se događalo nama u Domovinskom ratu. Može se dogoditi da ga se ipak počne tjerati na pregovore, npr. ako se procijeni da velika pomoć ne donosi i neće donijeti očekivane rezultate na terenu. Da bi se Putina natjeralo na pregovore, mora mu se ili slomiti vojsku u Ukrajini ili mu dati bar neke ustupke koje je tražio. No takvi ustupci, u smislu teritorijalnih ustupaka, razoružavanja Ukrajine ili zamrzavanja sukoba, idu na ruku Rusiji i slabe poziciju Ukrajine, ali i zapadnih saveznika. Situacija je nezgodna, te je za Ukrajinu i njezine zapadne saveznike poželjno da Ukrajina u skoro vrijeme ostvari veće pomake na ratistu. (D.J.) ■

